

Τσάρλι Τσάπλιν: «Ο μεγάλος δικτάτωρ»

Ο Τσάρλι Τσάπλιν υποδύεται έναν διπλό ρόλο σ' αυτήν την πικρή κωμωδία: τον αρχηγό ενός φασιστικού κράτους, ένα πρόσωπο που ξεκάθαρα αναφέρεται στον Αδόλφο Χίτλερ, και έναν αθώο εβραίο κουρέα, υπήκοο αυτού του κράτους. Επίκαιρος όσο ποτέ, ο μεγαλύτερος κωμικός όλων των εποχών σκηνοθετεί μια εύστοχη και πικρή (παρόλα τα χρόνια που πέρασαν) αντιπολεμική σάτιρα .

Ύστερα από είκοσι χρόνια σε ένα νοσοκομείο, υποφέροντας από αμνησία, ένας Εβραίος κουρέας επιστρέφει στην πατρίδα του. Εκεί όμως πολλά έχουν αλλάξει, καθώς ο παρανοϊκός δικτάτορας της Τομανίας, Αντενόντ Χίνκελ, ο οποίος είναι ολόιδιος με αυτόν, σχεδιάζει να κατακτήσει τον κόσμο ξεκινώντας ταυτόχρονα μια μεγάλη εκστρατεία αντισημιτισμού. Όμως η ομοιότητα του ντροπαλού κουρέα με τον μεγαλομανή δικτάτορα θα γίνει αιτία τρομερών παρεξηγήσεων...

Ο Τσάπλιν άρχισε για πρώτη φορά να επεξεργάζεται την ιδέα του Μεγάλου Δικτάτορα όταν ένας φίλος του, ο Άγγλος σκηνοθέτης και παραγωγός Αλεξάντερ Κόρντα, τού ανέφερε ότι η κινηματογραφική του περσόνα θύμιζε πολύ τον Αδόλφο Χίτλερ. Αργότερα έμαθε μάλιστα ότι είχαν γεννηθεί με μια εβδομάδα διαφορά, είχαν περίπου το ίδιο ύψος και βάρος και ότι και οι δύο μεγάλωσαν μέσα στη φτώχεια ώσπου κατάφεραν να πετύχουν, ο καθένας φυσικά στο χώρο του. Όταν πλέον ο Τσάπλιν άρχισε να πληροφορείται τις πολιτικές πεποιθήσεις του Χίτλερ που βασιζόνταν στο ρατσισμό και τις επεκτατικές ιδέες, αποφάσισε να χρησιμοποιήσει την ομοιότητά τους αυτή προκειμένου να επιτεθεί στον Χίτλερ μέσω της ταινίας.

Η παραγωγή του φιλμ ξεκίνησε το 1937, όταν λίγοι πίστευαν ότι ο Ναζισμός ήταν μια τόσο καταστροφική και ολοκληρωτική ιδεολογία , όπως αποδείχθηκε το 1940 που κυκλοφόρησε η ταινία. Ο ίδιος ο Τσάπλιν δήλωσε ότι αν γνώριζε την πραγματική έκταση των κτηνωδιών των Ναζί «...δεν θα διακωμωδούσε ποτέ τη δολοφονική τους παράνοια».

Σύμφωνα με ντοκουμέντα από τα γυρίσματα της ταινίας, ο Τσάπλιν άρχισε να αισθάνεται ολοένα και πιο άβολα με το να σατιρίζει τον Χίτλερ όσο περισσότερα μάθαινε για τη δράση του Χίτλερ στην Ευρώπη. Τελικά, η εισβολή στη Γαλλία τον ενέπνευσε να αλλάξει το τέλος της ταινίας και να συμπεριλάβει την περίφημη ομιλία. Ο Τσάπλιν έλεγε πως το κοστούμι του Χίνκελ τον έκανε να αισθάνεται πιο επιθετικός, ενώ κοντινοί του άνθρωποι τον θυμούνται να γίνεται πιο δύσκολος στη δουλειά τις μέρες που γύριζε τις σκηνές του στο ρόλο του δικτάτορα.

Όταν κυκλοφόρησε ο Μεγάλος Δικτάτωρ, ο Χίτλερ απαγόρευσε την προβολή του σε όλες τις χώρες που συνεργάζονταν με τη Γερμανία ή βρισκόνταν υπό την κατοχή της, στην Ισπανία μάλιστα προβλήθηκε μονάχα μετά το θάνατο του στρατηγού Φράνκο, το 1975! Όμως η περιέργεια έσπρωξε τον Χίτλερ να εισαγάγει μια κόπια, την οποία πρόβαλε όχι μία, αλλά δύο φορές! Δυστυχώς η ιστορία δεν κατέγραψε τις αντιδράσεις του. Όταν το πληροφορήθηκε ο Τσάπλιν, είπε: «Θα έδινα οτιδήποτε για να μάθω τι σκεφτόταν».

Παρά το μποϊκοτάζ, η ταινία προβλήθηκε μια φορά σε γερμανικό ακροατήριο. Κάπου στα κατεχόμενα Βαλκάνια, μέλη μιας αντιστασιακής οργάνωσης αντικατέστησαν την κωμική όπερα, που παιζόταν σε έναν στρατιωτικό κινηματογράφο, με μια κόπια του Μεγάλου Δικτάτορα που παρέλαβαν από την Ελλάδα. Έτσι, μια ομάδα Γερμανών στρατιωτών είχε την ευκαιρία να δει την ταινία. Κάποιοι από αυτούς εγκατέλειψαν την αίθουσα μόλις συνειδητοποίησαν τι έβλεπαν, ενώ κάποιοι άλλοι άρχισαν να πυροβολούν την οθόνη!!!

Ενώ κυκλοφόρησε δεκατρία χρόνια μετά το τέλος της βωβής περιόδου, ο Μεγάλος Δικτάτωρ είναι η πρώτη ταινία, στην οποία ο Τσάπλιν χρησιμοποίησε όλες τις δυνατότητες που προσέφερε ο ομιλών κινηματογράφος. Υπήρξε υποψήφια για πέντε Όσκαρ: καλύτερης σκηνοθεσίας, πρωτότυπου σεναρίου, μουσικής, Β' και φυσικά Α' ανδρικού ρόλου για την υπέροχη ερμηνεία του Τσάρλι Τσάπλιν.

Η ομιλία του Τσάρλι Τσάπλιν στον επίλογο της ταινίας «Ο μεγάλος δικτάτωρ»

«Λυπάμαι, αλλά δεν θέλω να γίνω αυτοκράτορας. Δεν είναι δική μου υπόθεση. Δεν θέλω ούτε να βασιλέψω, ούτε να κατακτήσω κανέναν. Θα ήθελα να βοηθήσω όλο τον κόσμο, αν μπορούσα: εβραίους, χριστιανούς, μαύρους, λευκούς. Όλοι επιθυμούμε την αλληλεγγύη, αυτή είναι η φύση των ανθρώπων. Να ζούμε με την ευτυχία των άλλων και όχι με τη δυστυχία τους. Δεν θέλουμε ούτε να μισούμε, ούτε να περιφρονούμε.

Στον κόσμο αυτό υπάρχει χώρος για τον καθένα. Η καλή Γη είναι πλούσια και μπορεί να παρέχει τα απαραίτητα για όλους. Η ζωή μπορεί να είναι ελεύθερη κι ωραία, αλλά χάσαμε αυτό το μονοπάτι. Η πλεονεξία δηλητηρίασε τις ψυχές των ανθρώπων, ανύψωσε τους φραγμούς του μίσους, μας καταδίκασε στη δυστυχία και στη σφαγή. Ορίσαμε την ταχύτητα, αλλά κλειστήκαμε στον εαυτό μας. Η εκμηχάνιση προσφέρει αφθονία, αλλά μας έχει αφήσει σε ένδεια. Η επιστήμη μας έκανε κυνικούς, η ευφυΐα μας σκληρούς και άξεστους. Σκεφτόμαστε πολύ και αισθανόμαστε ελάχιστα.

Περισσότερο και από τις μηχανές, χρειαζόμαστε την ανθρωπιά. Πιο πολύ από την επιδεξιότητα, χρειαζόμαστε την καλοσύνη και την ευγένεια. Χωρίς αυτές τις αρετές, η βία θα κυριαρχήσει στη ζωή και όλα θα χαθούν. Το αεροπλάνο και το ραδιόφωνο μας έφεραν πιο κοντά. Η ίδια η φύση αυτών των εφευρέσεων διαλαλεί την καλοσύνη των ανθρώπων. Διαλαλεί την παγκόσμια αδελφοσύνη, την ενότητα όλων μας.

Ακόμα κι αυτή τη στιγμή, η φωνή μου φτάνει στα αφτιά εκατομμυρίων ανθρώπων, απελπισμένων γυναικών, παιδιών, που είναι θύματα ενός συστήματος που ξέρει μόνο να βασανίζει και να φυλακίζει αθώους ανθρώπους. Σε αυτούς που με ακούνε, λέω: Μην απελπίζεστε. Η τωρινή μας δυστυχία δεν είναι παρά το πέρασμα της πλεονεξίας και της σκληρότητας εκείνων που φοβούνται την πρόοδο του ανθρώπου. Το μίσος των ανθρώπων θα περάσει και οι δικτάτορες θα πεθάνουν! Και η δύναμη που αφαίρεσαν από τον λαό θα επιστρέψει σε αυτόν ξανά. Όσο οι άνθρωποι θυσιάζονται, η ελευθερία δεν θα αφανιστεί ποτέ!

Στρατιώτες! Μην υπακούτε στους αγροίκους, που σας περιφρονούν και σας σκλαβώνουν, που σας καταδυναστεύουν τις ζωές. Ανθρώπους που σας λένε τι να κάνετε, τι να σκεφτείτε και τι να νιώσετε! Που σας μεταμορφώνουν σε κοπάδι, σε κρέας για τα κανόνια. Μην υποχωρείτε μπροστά σε αυτά τα εκφυλισμένα όντα, στους εγκέφαλους και τις καρδιές των μηχανών! Δεν είστε ούτε μηχανές, ούτε κοπάδι, είστε άνθρωποι! Κουβαλάτε την αγάπη της ανθρωπότητας μέσα στις καρδιές σας, δεν μισείτε! Μόνο όσοι στερήθηκαν την αγάπη μισούν! Οι στερημένοι και οι αφύσικοι!

Στρατιώτες! Μην αγωνίζεστε για τη σκλαβιά, αγωνιστείτε για την ελευθερία! Ο άγιος Λουκάς στο 17^ο Κεφάλαιο γράφει: «Το βασίλειο του Θεού είναι μέσα στον άνθρωπο». Όχι σε έναν άνθρωπο, όχι σε μια ομάδα ανθρώπων, αλλά σε όλους τους ανθρώπους! Σε εσάς! Εσείς είστε ο λαός που έχει τη δύναμη να δημιουργεί τις μηχανές, να δημιουργεί την ευτυχία! Εσείς, ο λαός, έχετε τη δύναμη να δημιουργήσετε την ευτυχία, να εμπνεύσετε μια όμορφη και ελεύθερη ζωή, να κάνετε αυτή τη ζωή μια υπέροχη περιπέτεια!

Στο όνομα της δημοκρατίας, ας χρησιμοποιήσουμε αυτή τη δύναμη, ας ενωθούμε! Ας αγωνιστούμε για έναν καινούργιο κόσμο, με ευκαιρίες και δουλειά για όλους, μέλλον για τους νέους, ασφάλεια για τους ηλικιωμένους. Οι αγροίκοι πήραν την εξουσία με αυτές τις υποσχέσεις. Αλλά είπαν ψέματα! Δεν κράτησαν τον λόγο τους! Ποτέ δεν θα το κάνουν! Οι δικτάτορες ελευθερώνουν τον εαυτό τους, αλλά υποδουλώνουν τον λαό. Ο αγώνας μας είναι να κάνουμε πράξη αυτές τις υποσχέσεις! Να ελευθερώσουμε τον λαό, να σπάσουμε τους εθνικούς φραγμούς, να καταργήσουμε την πλεονεξία, το μίσος και τη μισαλλοδοξία.

Ας αγωνιστούμε για έναν κόσμο δικαίου, όπου η επιστήμη και η πρόοδος θα φέρουν ευτυχία σε όλους! Στρατιώτες! Στο όνομα της δημοκρατίας, ας ενωθούμε!